

SZAKDOLGOZAT

**Végh Julianna
Ménészgazda**

**Keszthely
2023**

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Georgikon Campus
Ménestudományi Szak

Hazai lovasturizmus

Belső konzulens:	Dr. Bartos Ádám egyetemi docens
Készítette:	Végh Julianna QS9C9P nappali tagozat
Intézet:	Élettani és Takarmányozástani Intézet
Tanszék:	Takarmányozástani és Takarmányozás-élettani Tanszék

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	4
2. Irodalmi áttekintés	5
2.1. Lovasturizmus fejlődéstörténete	5
2.2. Turizmus rendszere	6
2.3. Hazai lovasturizmus kialakulása.....	8
2.4. Magyar Lovas Turisztikai Szövetség és a Hazai lovas létesítmények minősítő rendszere 9	
2.5. Magyarország földrajzi adottságai	15
2.6. Lovaspanzió és szolgáltatásai	16
2.7. Lovasturizmus hatása a nemzetgazdaságra	16
2.8. Szakmai képzettség	17
2.9. Emberi kapcsolatok.....	18
2.10. Túra lovas és a túraló.....	18
2.11. Lovastúrák szervezése, tervezése	19
3. Saját vizsgálatok.....	22
3.1. Patkós minősítéssel rendelkező lovardák összehasonlítása	22
3.2. Lovas turizmus megítélése Magyarországon.....	23
3.3. Ópusztaszeri Akhal Ménes	23
4. Következtetések, javaslatok	24
4.1. Személyes célkitűzések.....	24
4.2. Következtetések.....	25
5. Összefoglalás.....	25
Köszönetnyilvánítás	27
Szakirodalom jegyzéke.....	27

1. Bevezetés

Magyarországon a ló és lótarás kiemelkedő kincset testesít meg. Személyes érintettség okán választottam a témát, melyre a későbbiekben kitérek.

Köztudott, hogy egyre több embernek utazási célja a környezet, természet, kultúra értékeinek felfedezése. Egyre nagyobb figyelmet fordítanak a természet védelmére. A ló egyre meghatározóbb szereplője az egészségnek. Nő az igény a különböző lovas programokra, ami az egész családnak élmény. Egyre többen költenek a polgárok lovas eseményekre, viszont annál nagyobb az elvárás. Különböző kulturális eseményeken mindig nagy figyelemmel követik a lovakat.

Dolgozatom öt összekapcsolódó fejezetből áll.

Első részben ismertetem a lovasturizmust, kitérek a turizmus kialakulására, aktív és passzív turizmusra, lovas szolgáltatásokra, szabályzatokra, minősítési rendszerekre.

Második részben összehasonlítom a 2014-es és 2019-es patkós minősítéseket, hogy 5 év alatt mennyi lovardai létesítmény kapott még patkós minősítéseket. Körbe járom az Ópusztaszeri Akhal Teke Ménes szolgáltatásait, lovastúrát honfoglaló lovaikon és hagyományörző marhatereléseit.

Szakedolgozatom végéhez közeledve saját terveimről mesélek, illetve következtetéseket vonok le az eddigi tanulmányaimból, és tapasztalataimból.

2. Irodalmi áttekintés

2.1. Lovasturizmus fejlődéstörténete

Már az ókorban elkezdődött a turizmus. Elkezdődtek a kommerciális, és a vallási célzatú utazások. Kezdetét vette az aktív kereskedelem elsősorban a kínaiakkal, görögökkel és föníciaiakkal. A már kiterjedt birodalmak irányítása is utazásokkal járt. Az emberek elkezdtek zarándokolni és vallási ünnepek jöttek létre. Megjelentek az első olimpiai játékok Kr.e 776-ban. Római birodalom úthálózatokat hozott létre, fogadókat építettek. Szolgáltatások jelentek meg, gyógyfürdők, fesztiválok, szent helyekre utaztak, illetve barátokhoz, családhoz. Megkezdődtek a külföldre utazások, kezdetben Egyiptomba és Közel-Keletre.

A középkori feudális társadalomra nem jellemző az utazgatás, viszont sokak zarándokoltak. Középkorban nem nagyon volt szabadideje egy jobbágnak az ünnepek kivételével. A szabadidőt nem a munka és a termelés határozta meg, hanem a társadalmi hovatartozás. Földesuraké volt a szabadidő, jobbágyok dolgoztak. A kor végéhez közeledve elkezdődtek különböző külföldi utazások egyetemi tanárok és diákok miatt, illetve a szakmai fellendülés is elősegítette ezt.

Újkorban megjelent az igen lassú, kényelmetlen, drága lovas szekér. Kocs községben létre hozták 13-14. század fordulóján a kényelmesebb, gyorsabb lovas kocsit ami mindenhol elterjedt. 17. században a postakocsi is létrejött. Urbanizáció megjelenésével egyre nagyon igény lett a turizmusra. Kitalálták az úgynevezett “Grand Tour” utazást, ami egy körutazást jelentett Európán belül a kulturális központokat látogatták meg.

A 18. század végi ipari forradalom magával hozott egy modernebb turizmust. Növekedett a népesség, és átalakult a társadalmi struktúra. A falu népessége csökkent mert elkezdődött a városiasodás. A közlekedés fejlődött a gőzgép felfedezésével, a gőzhajó és gőzmozdony megalkotásával. Létrehozták Darlington és Stockton között az első vasútvonalat 1825-ben. Először kereskedelem céljából használták a vasutakat, később bevezették a kirándulók számára is a lehetőséget. Thomas Cook jelentette az igazi szakmai fellendülést amikor egy csoportos utazást megszervezett, ez teremtette meg a tömegturizmus alapjait. Elkezdtek szállodákat építeni, egyre többen elkezdtek a szakmában dolgozni, azonban ez a mezőgazdaság kárára ment. Belföldön tengerparti utazások vették kezdetét, illetve új közlekedési lehetőség jelent meg a mélytengeri gőzhajózás. 19. század végén divatba jött a biciklizés és a fényképezés melyek a turizmust szintén előre lendítették. Három további találmány jött, a motorgépkocsi, robbanó motor, és a repülőgép.

A turizmus előre törését az első világháború megállította, bevezették több országban az útlevelet. Csúcspontját a két világháború között érte el a nemzetközi turizmus.

Megjelent a személygépkocsi és autóbusz, a vasút háttérbe szorult. A repülőgép használatával a hajó is vissza szorult. Szervezett nagy csoportos utazásoknál nagy szerepe van a repülőgépnek és az autóbussznak. Bevezették a fizetett szabadságot. Második világháború után társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális változások jöttek. 1973-ban drágult a közlekedés az olajválság következtében. A turizmus fejlődése sok pozitív és negatív hatással volt a fogadó területek természeti és kulturális környezetére.

Később kialakult a modern turizmus melynek okai a politikai, jogi változások, iparosodás, több szabadidő, javultak a munkaviszonyok, létrejött a biztonságosabb utazás, fejlődött a marketing, fejlődött a technológia, illetve a közlekedési infrastruktúra megalakult.

2.2. Turizmus rendszere

A turizmus az egy erőteljes rendszer ami aktív interakcióban áll a környezetével.

A turisztika környezete sok témát boncol. Turizmusnak van a társadalmi része, a természeti kulturális, technológiai, gazdasági és a politikai.

Turizmus rendszere kettő alrendszerből tevődik össze. Kereslet, illetve a kínálat, ezt a két alrendszert három szektort köt össze: utazás, marketing, közvetítő szektor.

A kereslet az maga a fizetőképes vásárlóerő, akinek van utazási motivációja ami összefüggésben áll a Maslow-féle-szükséglet-hierarchia elmélettel.

Az utazásokhoz az embereknek, akik a turista szerepét töltik be fizetett szabadságra, szabadidőre van szükségük. Magyarországon minimum 21 nap fizetett szabad nap jár túl a szabad és pihenőnapokon minden munkavállalónak akik teljes állásban dolgoznak.

Továbbá a szabad rendelkezésű jövedelem is fontos szempont a keresletben, hiszen az alapvető szükségleteink, mint az étkezés, ház, öltözködés kielégítése után a szabad felhasználású jövedelemrésznél kapcsolódik be az úgynevezett fogyasztói társadalom szerepe abban, hogy az utazást vagy a kézzel megfogható terméket.

Keresletnek három fő alakja van, a potenciális kereslet, látens kereslet, illetve a tényleges kereslet.

A keresletet jellemzi, hogy egy utazás rendkívül egyéni, sok külső tényezőtől függ, utazási döntés nagy kockázattal jár, óriási a választási lehetőség, termék előállításában a turista is résztvevő.

A kínálat, mint turisztikai termék ami a vonzerőn alapul és a szállásból, az étkezésből, közlekedésből, szórakoztatói lehetőségekből, árakból, kultúrából, vendégszeretetből, biztonságból kell, hogy álljon. A turista valamennyi szükségletét ki kell, hogy elégítse.

A turisztikai terméknek hat fő jellemzője van. A transzcendensség, párhuzamosság, minőség megvizsgálása, Megfoghatatlanság, egyidejűség, minőség ellenőrzése, veszendőség, a turisztikai termék nagyon szezonális, és a hatodik jellemző a versengés.

Turizmusban kétféle vonzás létezik. Jelen van az ember alkotta vonzerő, ide tartoznak a fesztiválok, a világvárosok, sportok, műemlékek, szent helyek, egyházi központok, különböző témájú parkok, klubok, vásárok. A másik típus a természetes csáberők, különböző vadrezervátumok, natúrparkok, természet adta gyógyvizek, napfény, hegyek, erdők, mezők, vizek.

Ezeknek a produkciókat különböző hatókörökre bontjuk. Lehet helyi például búcsú, vásár, koncert, disco, lehet regionális például, Alpok, Balaton, Földközi tenger, illetve lehet univerzális, mint Róma, Olimpia, Világkiállítás.

Ezeket a vonzerőket turisztikailag befolyásolja sok-sok tényező, hogy milyen a közlekedés, az infrastruktúra, szálláshelyek, étkezés, kultúra, sport, egyéb kikapcsolódási lehetőségek higiénia, és nem utolsósorban a vendégszeretet.

A mai modern társadalomban a munka és a szabadidő köré szerveződik minden, a turizmus is. Ezek alapján ma már létezik a szabadidőturizmus és a hivatásturizmus fogalma. Szabadidőturizmus az munkaidőn kívül történik, önálló utazás, önálló döntések, a szabadidős turista önmaga dönti el, hogy hova megy, mikor megy, saját maga szervezi meg a programokat is. Célja az, hogy a mindennapi „mókuserékből” kiszabaduljon, regenerálódjon, töltődjön. Az utazás lehet aktív vagy passzív.

Hivatásturizmusban alapvetően a munkáltató szervezi az utat, a költségek is őt terhelik, és ő dönt az utazás jellegéről, időpontjáról.

Turizmusnak két formája van. Keményturizmus amikor tömegturizmus alakul ki, kevés az idő, gyors közlekedési eszközt kell választanunk, importált életstílus, külső, szervezett irányítás, „kötelező látnivalók” megtekintése, kényelmes és passzív, kevés vagy semmi szellemi előkészítés, idegen nyelv tudása nélkül, fölény érzése, szuvenírek, fényképezés, képeslapok, kíváncsiság, hangos . Keményturizmussal ellentétben a szelídturizmus az barátokkal történik, sok idő, célszerű közlekedési eszköz, spontán programok, saját döntések, élményekkel gazdag, illetve aktív és fárasztó, előzetes foglalkozás a meglátogatandó régióval, nyelvtudással, tanulás, önképzés öröme, ajándékozás, emlékek, feljegyzések, új ismeretek, fotózás, festés, rajzolás, tapintat, csend, szerénység.

Sok típusa van a lovasturizmusnak. Első csoporthoz tartozik, hogy keletkezés szerint külföldi vagy belföldi turizmus, ide tartozik még a pénzügyi statisztika, hogy bejövő vagy kimenő, és a szezonális, szezonon kívüli vagy főszezon, nyár, tél. Második csoportba tartoznak a résztvevők

életkora, a közlekedés, és a finanszírozás módja. Harmadik csoportba az utazás szervezését soroljuk. Negyedik csoportba rakjuk a szállásforma szerint, és indíttatás szerint.

Sokféleképp nevezzük a turizmusban résztvevőket. 24 óránál több ideig tartózkodó személyt az adott helységben, országban turistának nevezzük. Aki 5 napnál többet tartózkodik folyamatosan az adott hely úgy nevezzük, hogy üdülő. A kiránduló belépéssel azonos határszakaszon 24 órán belül elhagyja az adott országot. Átutazó 24 órán belül más határszakaszon hagyja el az országot, mint ahol belépett.

Magyarország turisztikai régiójának tekintjük a Balatont, a Tisza-tót, Budapest-Közép-Dunavidéket, Dél-Dunántúlt, Közép-Dunántúlt, Nyugat-Dunántúlt, az Észak-Alföldet, Dél-Alföldet, illetve Észak-Magyarországot.

Turizmusnak számos kedvező és kedvezőtlen gazdasági hatásai vannak. Kedvező hatások a következők, munkahelyteremtés, multiplikátor-hatások, infrastruktúra fejlesztése, árfelhajtó szerep (pl. telekárak), import növekedése (pl. fejlett technológia), GDP/GNP növekedése, jövedelemforrás, regionális fejlődés, egyenlőtlenségek csökkentése, gazdasági szerkezet változása, hagyományos tevékenységek támogatása, devizabevételek növekedése, adóbevételek növekedése-külső források bevonása, szolgáltatásbővülés, vállalkozói kedv növekedése, szezonális foglalkoztatás, magas fluktuáció. Sajnos a kedvezőtlen hatások is szerephez kerülnek, hiszen nem lehet elmenni a különböző tényezők mellett, mint például a migráció, infláció, árfelhajtó szerep (pl. élelmiszerek), import növekedése (pl. hazai felváltó termékek), erőltetett fejlődés, függőség kialakulása, regionális egyenlőtlenségek növekedése, gazdasági szerkezet változása, hagyományos tevékenységek eltűnése, káros hatások felszámolásának költségei, infrastruktúra túltelítődése-növekvő kormányzati kiadások, jövedelem (és munkaerő) kiáramlás „feketeforgalom”, fennmaradása / növekedése.

Az alternatív turizmus, maga a gyűjtő szó azt mutatja, hogy az alternatív turizmus formái a hagyományos, tömegekre alapozott idegenforgalomhoz képest különbözőek, mások a céljai, alapelvei, jellegzetességei. Általában kicsi turistalétszámot látnak el. Fejlődésük lassú, és figyelembe veszik a gazdasági, természeti, és kulturális adottságokat, fejlesztésük tudatos, megfontolt. Nem törekednek a maximumra, sokkal inkább az optimumra és a minőségre. Általában a turisták tartózkodási ideje hosszabb. Az alternatív turizmus kategóriájába sorolt turizmusformák például az ökoturizmus, a kulturális, az örökség, a vallási, a kerékpáros falusi turizmus, lovasturizmus stb.

2.3. Hazai lovasturizmus kialakulása

Diplomadolgozatomban ezen pontján rátérek a hazai lovasturizmus kialakulására. Magyarország történelmében, és a magyar az egy lovas nemzetté vált. A ló nagyon fontos szerepet játszott a

magyarok életében, már az őseink a ló háziasításával foglalkoztak. Népvándorlás idejéből őseink a hazai lovasságot huszárságnak nevezték, díszes ruhájuk volt, fegyverzetük és lovuk felszerelése könnyű volt, elsődleges harci fegyverük a nyíl volt ezeknek a könnyűlovasoknak. A huszárok nagyon cselesek voltak, és képesek voltak megfutamodást színlelni, majd vissza fordulni az ellenfélhez, sok kalandozó hadjáratban vettek részt.

A magyar csikósok, huszárok műsorokat rendeznek az őseink tiszteletére, és a hagyományokat próbálják fenntartani. A Magyarországra látogató turisták sokszor felkeresik a pusztát a magyar látványosság miatt. A produkció a csikósok felvonulásával kezdődik, majd különféle gyakorlatokat hajtanak végre a lóval, például a ló leültetése, lefektetése, kendőlopás, követések. Magyar különlegességnek mondható a pusztá-ötös is. Ezeken kívül a nomád pásztoélet hagyományait, épületeit, tárgyait több helyen óvják és őrzik. Szintén egyedülálló a magyar csikósok nyerge, úgynevezett patrac, heveder nélkül használják. Csikósoknak vannak saját, jellegzetes ruhái is, a csikósgúnya meg a karikás ostor. 80-as évek közepéig Magyarország vezető szerepet töltött be a lovas turizmus területén, a viszonylag alacsony árak és a kiváló természeti adottságainak köszönhetően.

80-as évek közepétől változások történtek. Külföldön és belföldön is a lovas turizmus hanyatlásnak indult. Romlott a színvonal, nem voltak képzett lovak, képzettlen személyzet, nőttek az árak, sok hozzá nem értő magánszemély indított lovas vállalkozást. Lovas turizmussal szemben más lovas szolgáltatások fejlődtek, népszerű lett a lótarthatás, lovaglás.

Fontos megemlítenem, hogy a 90-es évek lovas turisztikai fejlesztései szinte kizárólag magánerekből valósultak meg. Továbbá lovas turizmusunk hanyatlásának köszönhető többek között az is, hogy egyre több törzsvendég vett magának lovak, akik ezt követően természetesen nem Magyarországon lovagolt, hanem a saját országában, saját lován hódolt lovas szenvedélyének. Nem mellesleg ekkor jött újra divatba a western lovaglás, amire akkor még Magyarországon nem volt lehetőség, illetve a póni lovaglás a fiatalabb korosztály számára. Magyarország kiváló adottságokkal rendelkezik ilyen szempontból, az ország minden területén található lovas komplexum. A lovas turizmust mint szolgáltatást két fő csoportra bonthatjuk, aktív és passzív turistákra. Az aktív lovasok a lovaglást, fogathajtást veszik igénybe. A passzív lovasok inkább a lovasbemutatók, fogattúrák felé hajlanak, hiszen nekik a ló látványa a vonzerő.

2.4. Magyar Lovas Turisztikai Szövetség és a Hazai lovas létesítmények minősítő rendszere

1998-ban megalakult a Magyar Lovas Turisztikai Szövetség aminek elsődleges célja a hazai lovas turisztikai ágazat piacra jutásának az előmozdítása volt. Továbbá a szolgáltatásoknak minőségének javítása volt, illetve a színvonal emelése, illetve a szolgáltatók továbbképzésének megszervezése

által a vendégkör növelése, és a szervezet létrejöttével segítették a lovas létesítmények megfelelő és eredményes működtetését.

Sok fontos feladatot létrehoztak a hazai lovasturizmus érdekében. Létrehoztak egy hatósági szabályozást, ami részben megvalósult, amikor 2008-ban létrehozták a lovardatörvényt. Jelenleg meghiúsult feladatként számít a szabad tereplovaslási lehetőség biztosítása. Nagyon fontos pont a szakemberképzés, illetve a lovak képzése az ágazat számára. Elengedhetetlen a minőségi tenyésztés, hiszen ez az alapja mindennek, továbbá szükségszerű a lóállomány feljavítása. Tartási körülmények, lovak alatt tiszta alom legyen, minőségi takarmány, folyamatos ivóvíz biztosítása, lovas pálya kialakítása, illetve az egész éves működés lehetősége, PR és marketing, folyamatos minősítési rendszer, hazai lófajták és lovas kultúra menedzselése, lovas élmény célcsoport orientált megismertetése, ehhez kapcsolódik például a Talent for entertaining program, ami Európában és a tengerentúlon népszerűsíti Magyarországot. A kampány a magyar kiemelkedő tehetségekre épül, mindenhol újságokban, napilapokon az ország kiemelkedő értékeit népszerűsítik, többek közt Magyarországot, Budapestet, Balatont, az egészségturizmust, a konferenciaturizmust, a lovas turizmust, a magyar gasztronómiát, magyar bort.

A Magyar Lovas Turisztikai Szövetség számos eredménnyel rendelkezik, mint például a hazai lovas létesítmények minősítése ami önkéntes alapon zajlik, vagy a legfőbb nemzetközi kiállításokon való részvétel (Apropos Pferd, FiereCavalli, Salon de Cheval...), esetleg az utazás kiállítás lovaspavilonja és bemutatók főbb eredményei közé tartozik a hazai és nemzetközi lovastalálkozók szervezésében való részvétel, a lovastúra vezető OKJ-s végzettség programjának kidolgozás, részvétel az oktatásban is, illetve a minősített lovas szolgáltatók katalógus, internetes adatbázisa. Lovas létesítményeket fejlesztenek a Széchenyi terv segítségével, további kiadványok jelentek meg (Lóháton Magyarországon), Lovarda Törvény kidolgozásában is részt vettek, lovaglást, és a magyar lovaskultúrát terjesztik a fiatalok körében, 2005 óta minden évben megszervezik az országos gyerek lovas találkozót, illetve létrehozták a gyereklovaskártyát ami kedvezményes lovaglási lehetőséget biztosít. Megalakult a Ló iskolába megy program. Nem utolsó sorban pedig eredményeik között van az, hogy megjelent „Az első Lovas könyvem” című kiadvány.

A minősítési szolgáltatás első lépése a patkós minősítés bevezetése volt. Az első felmérés alkalmával 680 lovas tevékenységet végző hely jelentkezett. Ez a szám egyrészt a gyenge kritériumrendszernek volt köszönhető (a rendszerváltás után a lovas létesítmények 98%-a magán kézbe került, így bárki bármilyen tevékenységet végezhetett, és végzett is, pl. gyógy-lovagoltatás, stb.), ennek ellenére csak a fele kapta meg az egy patkós minősítést. Másrészt akkoriban számítani lehetett lovas létesítményekkel vagy szolgáltatásokkal kapcsolatos pályázatokra, ami igen vonzó volt az emberek számára, ezért is volt ekkora a jelentkezések száma. Első körben csak a létesítményeket

minősítették, a lovakat nem. Ezt követően pályázati pénz hiányában, és a feltételek szigorodása miatt a létesítmények a felmérések során egyre csökkentek.

A lovarda törvény által meghatározott minimális feltételek alapján a bokszok alapterülete minimum 3x3 métereselek lehetnek, istálló minimum belmagassága 2,5 méter, kötelező egy pihenőkarám ami minimum 150 m², 800m² alapterületű vagy ennél nagyobb lovaglőkarám, nem kevesebb mint öt lovagolható és felszerszámozható ló, legalább egy fő aki a lovastúrát vezeti, rendelkezik képesítéssel és mindig jelen tud lenni a szolgáltatás időpontjában.

Lovasturisztikai létesítmények minősítése szempontok alapján történik. Először figyelembe kell venni a környezeti szempontokat, milyenek a természeti adottságok, parkosítás, a környezet rendje. Megnézik az épületek stílusosságát és annak állapotának rendjét. Lovas szolgáltatásra használt területek alkalmaságának vizsgálata, ennek rendje, illetve a higiénés feltételek biztosítása. Második szempont a lovat tartásával, alkalmaságával kapcsolatos szempontok. Megfigyelik a tartástechnológiai körülményeket, a lovak kiképzettségének fokának vizsgálata, kezelhetőség, kapcsolatos teremtségi készség, a szolgáltatásnak megfelelő alkalmasság, kondíció és egészségi állapot figyelembe vétele. Következő szempont a lovas szolgáltatásokkal kapcsolatos. Lovas szolgáltatás köre lehet oktatás, tereplovaglás, fogatozás, bemutatók, vagy egyéb speciális szolgáltatás mint például a lovas színház. Fontos a szerszámok állapota, száma, tisztasága, biztonsága, kényelme. Nézik a hely marketingjét(kiadványok, különböző információs médiák használata). Fontos szempont a szolgáltatások ára, értéke és ennek az aránya. Soron következő szempont a személyes tényezők. A lovas szakember alkalmas-e a szolgáltatás vezetéséhez, illetve a személyzet alkalmasága, figyelembe veszik a nyelvtudást, balesetmegelőzés, védelem, biztonság. Utolsó szempont az egyéb programok és lehetőségek, mint a helyben lévő lehetőségek, telepen kívül lévő lehetőségek, garantált rendezvények programok, étkezés, szállás minősége (helyben, vagy közelben).

Az említett kategóriákat egyes létesítményekben egytől ötig terjedő skálán pontozzák.

5 patkó akkor szerezhető, ha a bírálat alapján a minimum összpontszám az 22, ez akkor teljesül ha az említett szempontok mindegyikénél 4, vagy 5 pontot gyűjt az adott létesítmény. Legalább 12 lovagolható, ló van, és 12 szerszám ami alkalmas a használatra. Ha a lovasszolgáltatások témaköréből legalább hármat szolgáltat. Legalább egy idegennyelvet beszélő lovas szakemberrel rendelkezik a létesítmény.

Négy patkó akkor szerezhető ha a minimum összpontszám 19. Rendelkeznie kell 10 alkalmas lóval, és felszereléssel. Legalább három lovas szolgáltatást nyújtson, van kiegészítő programja mint például a vadászlovaglás. Legalább egy lovas szakember beszéljen egy idegennyelvet.

A három patkós besorolás minimum pontszáma 17. Legalább 8 megfelelő ló, és felszerelés. Lovasszolgáltatásokból két fő témakört tud nyújtani, legyen kiegészítő programja.

Két patkós minősítés minimum 15 pontszám. Legalább 6 alkalmas ló, és felszerelés. Lovasszolgáltatásokból 2 fő témakört képes nyújtani.

Egy patkót akkor kap a létesítmény, ha van 5 alkalmas ló, és felszerelés.

A kereslet megoszlása változott, hiszen a belföldi és külföldi vendégek aránya jelentősen átalakult a lovasturizmus kezdete óta. Magyarország elsősorban lovas túráiról híres külföldön, illetve az igen alacsony árak miatt Európából nagy volt az érdeklődés a nem teljesen kezdő lovasoknak szánt továbbképzésekre, és a vizsgákra való felkészülésre.

A teljesen nomád túra kiment a divatból. A vendégek nem akarnak minden nap máshol aludni, pontosan ezért fontos az adott szolgáltató környékén végig járható túrák.

Korábban fő küldő országainknak Svájc és Németország számítottak, napjainkban azonban az utóbbiból érkező vendégek száma jelentősen visszaesett, helyette Anglia vette át a vezető szerepet. Nagy piac lehet még Skandinávia, sorrendben Svédország, Finnország, Norvégia, Dánia. Az olasz, illetve francia vendégekre jellemző, hogy bár nagy keresletet támasztanak Európa irányába, Magyarországra csábításuk, marketing tevékenység ellenére ez idáig eredménytelennek bizonyult. Szóba jöhetnek még az említett országokon kívül a volt szovjet tagköztársaságok is, amely piacok nagy a potenciált jelenthetnek országunk számára.

Belföldi vendégek körében rengeteg a kezdő lovas és a gyermek, egyenlőre ezen célcsoport kiszolgálására kell törekedni, és belőlük remek lovas turistát képezni. Másik célpont az úgynevezett elit réteg, azonban hozzájuk elég jó marketinget kell kiépíteni.

Magyarországon jelenleg számos intézményben folyik lovastúra vezetői képzés. Többek között a Nemzeti lovardában Budapesten, vagy a Debreceni Agrártudományi Centrum Továbbképzési és Távoktatási Intézetében, a Móricz Zsigmond Mezőgazdasági Szakképző Iskola És Kollégiumban, a Veszprémi Egyetem Tanácsadó, Tanárképző és Távoktatási Intézetben, emellett a Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Középiskola és Szakiskolában, a Lipthay Béla Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégiumban Szécsényben, és a Jávorka Sándor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakközépiskola és Szakiskolában Tátán. A képzés kapcsán beszélhetünk iskolarendszerű képzésről, vagy felsőoktatási szakképzésről ami azt jelenti, hogy érettségi után 2 éves iskola, illetve a már szakmában tevékenykedő szakemberek számára is indítanak külön képzést, ami rövidebb idő. A lovas-túravezető szakképesítés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, valamint a Gyermek-, Ifjúsági- és Sportminisztérium hatáskörébe tartozik. A képzés főbb témaköreit szemügyre véve, állategészségügy, munka-, tűz- és környezetvédelem, gazdálkodási és szervezési ismeretek,

idegenforgalmi ismeretek, idegen nyelv, lóhasználat, lótakarmányozás, lótenyésztés, vendéglátási ismeretek, viselkedéskultúra, lovasetika - jól látható, hogy a lovas-túravezető képezést csak igen széles körű elméleti és gyakorlati ismeretekkel rendelkezők szerezhetik meg.

A lovas turizmus szolgáltatási döntő többsége Európában található. Magyar lovas turizmusnak négy versenytársa van jelenleg, Spanyolország, Portugália, Írország és Nagy-Britannia. Szolgáltatást elsősorban Németország, Svájc, Anglia veszi igényben, azonban kisebb érdeklődést mutat Svédország és Finnország is. Új konkurenciát jelentettek az arab országokól amikor bevezették a sivatagi lovas túrákat, illetve Argentína a pampalovaglással, Chile létrehozta a cowboy kempinget, Ecuador a lovas túráival az Andokban a vulkánoknál. A magyar lovas szolgáltatások árai a lovas túrák tekintetében 20%-kal olcsóbbak a nemzetközi trendeknél, az egyéb lovas szolgáltatások terén 40-50%-kal alacsonyabb az ár. Adottságaink közé sorolhatjuk a túra és tereplovagláshoz való ideális tájainkat, hiszen nagy kiterjedésű, lovaglásra és lótenyésztésre alkalmas tájaink vannak. Állat és növényvilágunk igen változatos. Éghajlatunk mérsékelt szárazföldi ami szintén alkalmas a lovas turizmushoz. Nyugat- Európához képest kevésbé szigorú itthon a tulajdonosi tudat, ezért a mezőgazdasági és földutak nem korlátozzák a tereplovaglásokat. Pusztáink, nemzeti parkjaink, vidékeink talaja tavasztól őszig rendkívül jól lovagolhatók, és nem utolsó sorban a kiváló magyar lófajták tökéletesen alkalmasak a változatos igények kiszolgálására, így lovastúrákra is tökéletesek. Ezt köszönhetjük nagyrészt a tenyésztési munkáknak, amik megőrizték a lovak acélosságukat, terepen való mozgásbiztonságukat, és a kiváló szociális érzéküket, ezek által jó szabadidős partnerre váltak a lovas túrázók számára. Azt nem kell bizonyítani, hogy országunk imázsában fontos helyet foglal el a lovas-nemzet kép. A csikós-gulyás

romantikán alapuló hagyományos országgépünkben rejlő üzleti lehetőség jobb kihasználása mellett érdemes ápolnunk és megjelenítenünk huszár- és általános katonai hagyományainkat is, amelyek szintén jelentősek és jellemzőek a magyarságra.

Hogy miért is erős Magyarország ebben a témában? Nem lehet elmenni a kedvező földrajzi helyzet, táj változatossága és szépsége mellett. Jó talaj minőség, és egyelőre szabadon használható erdő- és földutak. A magyar „lovas” nemzet. Növekvő érdeklődés a lovak, a lovaglás iránt mind belföldön, mind külföldön, növekvő igény a szabadidő természetes környezetben való eltöltésére. A szolgáltatás ár színvonala, hiszen kitűnő az ár-minőség arány Magyarországon. A lovak nagy teherbírása, képessége, szakmai tudása nagyon fontos, és itthon ez is megvan. Kiseb hiányosságoktól eltekintve a szakmai személyzet felkészültsége. A külföldiekben kialakult Magyarország-kép miatt.

Sajnos meg kell említeni a gyengeségeket is ami reményeim szerint évről évre múlnak majd és fejlődést mutatnak. A lovas létesítményekben tapasztalt szűkös vagy teljesen hiányzó

vendégkapcsolatok, lótarási körülmények sokszor észre vehető, hogy az istálló környezete nem mindig teljesen higénikus, ahogy a lovak ápoltsága sem. Hiányzik az idegenforgalmi és marketing szaktudás, így nincs marketingre épülő termék, és hiányzik a nyelvtudás, illetve megoldatlanok a biztosítások. Tapasztható a szakmában az összefogás hiánya. Hiányoznak a kiegészítő programok, központi támogatások hiánya vagy meglévő pályázatok esztelensége. Nincs piacorientált termék és kommunikáció, minden tekintetben elégtelen kommunikáció külföldön, tőkehiány miatt a lovak felszereltségének hiányosságai, lovasturizmushoz tartozó szakmák (pl. kovács, szíjgyártó, stb.) szervezett oktatásának hiányosságai.

Nagy lehetőség a belföldi turizmus érkecsítése, a turisztikai szezon nyújtása, a vidéki élet megismertetéseinek lehetősége.

Azonban pár veszélyt is hordoz ez magával. Mint például az erdő és természetvédelmi törvény, vagy a lovas szakma összefogása nélkül nem lehetséges az egységes kínálat kialakítása, illetve a magánkézbe kerülő erdő és földterületeket. (Lóska, Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség, 2023)

Lovas turizmus kereslete a piacon a vendéket motivációja alapján dől el és ezek szerint két csoportra bonthatjuk. Első kategóriába azokat az embereket osztjuk akiknek az utazás elsődleges célja a lovaglás. Mivel a vendég a szerint utazik, hogy szabadidejében a hobbiját gyakorolhassa, ennek megfelelően a helyszínválasztását a lovaglási feltételek határozzák meg, például szerveznek e túrákat, milyen a lóállomány, milyen a lovas infrastruktúra a környéken. Azoknál a lovas vendégeknél, akik kimondottan a lovaglás miatt keresnek fel egy úti célt, a turizmus egyéb formáit, mint kiegészítő, az utazási élményt gazdagító szolgáltatásoknak kell tekinteni, amelyeknek mégis jelentős szerepük lehet a vendég elégedettségében. Ebben az

esetben is gyakori ugyanis, hogy előnyt élveznek azok a helyszínek, ahol például a wellness szolgáltatások, egyéb aktív, vagy kulturális programok is elérhetők, hiszen változatosabbá teszik az ott tartózkodást, emellett a nem feltétlenül szenvedélyes lovas családtagok, lovas események vagy bemutatók kísérői is találnak megfelelő kikapcsolódást.

Második kategóriába azokat a személyeket soroljuk akiknek nem a lovaglás volt az utazásuk fő célja, inkább az üdülés, munka, családi kiruccanás, kikapcsolódás. Ezeknél a vendégeknél a környéken található lovaglási lehetőség kiegészítő szolgáltatás, mely hozzájárulhat a tartózkodási idő hosszabbításához, a költekezés növeléséhez szolgáltatási kínálat változatosabbá tételéhez. Lovas szolgáltatások valamennyi turisztikai formához kapcsolhatók, mindegy, hogy mi a vendég elsődleges utazási célja, ha az adott környéken található valamilyen lovardai létesítmény. A fentiekből leszűrve a lovas szolgáltatások és egyéb turisztikai szolgáltatás jól kiegészítik egymást, és

hozzájárulnak egymás versenyképességének a javulásához. A lovas turizmus legfőbb kínálati elemei Magyarország egész területén gyakorolhatóak. Eltérés mutatkozik azonban a vidék és a nagyobb városok lovas turizmusa között. A nagyobb városokban - elsősorban Budapest és környékén található lovardák elsősorban lovardai szolgáltatásokkal foglalkozhatnak a nagyvárosi feltételek, adottságok miatt. A tereplovaglás lehetőségei leginkább vidéken találhatók meg, rövidebb, hosszabb időtartamú lovas túrákban megnyilvánulva.

2.5. Magyarország földrajzi adottságai

Kárpát- medence azért tekinthető rendkívül ideálisnak lovaglás szempontjából, mert a lovas kirándulók sokféle terepváltozat közül válogathat. A középhegységektől kezdődően az alföldi dűlőutas területeken át még a szikes pusztaság is megtalálható hazánkban. Magas hegyekre a lovasturizmusban nincsen szükség, hiszen a ló eredendően a sztyeppen élt, nincs hozzá szokva a dombos vidékekre, azonban az utóbbi évszázadok tenyésztési tevékenységének köszönhetjük, hogy manapság már vannak olyan fajtáink, mint a lipicai vagy a hucul, akik biztonságosan közlekednek meredekebb vidékeken is. Tájegységeink iszonyatosan eltérőek. Lössös, homokos, agyagos, szikes, vályogos, tűzeges, csernozjom, humuszos, köves, kavicsos talajok és ezeknek a keveréke is. Ezek mellett a csapadék és hőmérséklet talajhoz való viszonyulását is figyelembe kell vennünk. A lovak patkolását is valamilyen szinten ehhez kell igazítanunk, és nem árt kíméletesebb talajjal ellátott vidéket választanunk ehhez a tevékenységhez. Magyarország út- és vasúthálózata Budapesttől indulva sugárirányú. Ennek alapján a főváros közelében viszonylag kicsi a terep lehetőség, szinte csak tortaszelet alakú terepre lehet menni, ami megöli a csillagtúrázás lehetőségét ami egyébként a lovasiskolák számára a leggazdaságosabb lenne. Messzebb lévő helyeken már több a lehetőség, nagyobb a tér, jobbak a körülmények, azonban nem mindenki szeretne órákat utazni a helyszínre Budapestről.

A lovasturizmus résztvevői egyre jobban tapasztalják a szűkülő életteret. Amit őseink évszázadokon át használtak, azt valaki mindig elveszi, vagy akadályozza a használatát. II. világháború során akiket megfosztottak vagy elvesztették ingatlanjaikat és földjeiket a rendszerváltást követően kárpótolni szeretnék volna, és ezért kárpótlási jegyeket kaptak amivel kárpótlási árverésen földeket kaptak. Kárpótlásra szorult személyek nagy része megöregedett vagy elhunyt, a leszármazottak nagyjának meg már teljesen más volt az élete, más prioritások voltak és nem értettek a gazdálkodáshoz, így olcsón eladták gazdag magánszemélyeknek. Sok-sok erdő, legelő így került egy- egy személy tulajdonába, akik

idegeneket nem szívesen látnak a területükön, elkezdtek villanypásztort vagy vadhálót kihúzni, árkolni sorompót rakni, táblákat elhelyezni.

Gyönyörű természetünk mellett a történelmi örökségeink és hagyományaink is jelen vannak. A turisták többek között ezekre is kíváncsiak. Ezek a történelmi örökségek, hagyományok megjelennek a várakban, kastélyokban, állattarásban, konyhaművészetben, solymászatban, ősi mesterségekben, lovas íjászatban, múzeumi tárgyakban, vásári ünnepekben. (Vér, 2014)

2.6. Lovaspanzió és szolgáltatásai

Egy lovaspanziónál elég lényeges az elhelyezkedés, hogy hol található a létesítmény. Az ideális lovaspanzió egy nyugodt, lakott területen kívül elhelyezkedő viszont könnyen megközelíthető, csendes, hígénés, természetes környezetben van.

A létesítmény nagysága akkora legyen, hogy minden jól elférjen rajta, levegőtleniséget, tömötséget kerülni kell. Terepnél biztosítsunk olyan járható utat ahol lehetőleg ne keresztezze műút, autóút, vagy vasút.

A létesítmény építéskor célszerű természetes anyagokat használni, kerülendő a sok beton.

A területen belül az épületek célszerűen helyezkedjenek el.

Manapság már nem mindig elegendő a lovaglás mint szolgáltatás, javasolt más szolgáltatásokat is a lehetőségekhez mérten nyújtani, például tollas, medence, horgászási lehetőség, egyéb állatok.

A lovaspanzió gazdaságán sokféleképpen segíthetünk. Természetesen ha nem bérelt a hely, hanem saját tulajdon akkor nem kell bérleti díjat fizetni, vagy ha lehetőségünk van rá, akkor az objektumon levő feladatokat, lovak körüli teendőket, szállást, takarítást, étkeztetést családtagok csinálják. Nem javasolt olyan lovakat ott tartani amelyiket nem használjuk ki, nyugodt, fegyelmezett állományt biztosítsunk. Ha jó a talaj, akkor patkó nem minden lóra kell, elég csak körmölni. Biztosítsunk minőségi szerszámokat lovainkra, mert akkor a felszerelés hosszú életű illetve a lovakat is kíméljük az esetleges feltörésekkel, kényelmetlen szerszámokkal. Nyáron gyerektáborok szervezése előnyt jelent, illetve ha minél több iskolával kapcsolatot hozunk létre. Ha van lehetőség és elég nagy a hely akkor bértartott lovakat is fogadhatunk. Fontos szempont, hogy a vendégekhez szabadidejéhez alkalmazkodjon az egész istálló munkarendje. Előnyt jelent ha kiváló étel, tiszta szállás, és szeretetteljes fogadtatás várja a vendégeket. (Vér, 2014)

2.7. Lovasturizmus hatása a nemzetgazdaságra

A ló a magyarság életében nem csupán egy sima haszon tárgy a mezőgazdaságban. Változtatja az emberek gondolkodását, a formálja a társadalmat. Az egész

történelmünkben szerepet játszottak, segítették a nemzetet a katonai szolgálattal, a mezőgazdaságban is. Manapság a ló szerepe az változott, azonban a magyar huszár és a huszárló még évszázadokkal később is, a mai napig él mint definíció.

Lovasturizmus összeköthető az ősi hagyományainkal. A mai társadalmat megfiatalítja a mindennapi hajtás, és a civil élet károsodásai után. Fiatalokat rendezettségre, külső belső erejüket növeli, a balansz megtartására tanítja őket.

A lovasturizmus résztvevői túlnyomó többsége hazai látogató.

Sokakat vonz amikor különböző sporteseményeken, vagy kulturális rendezvényeken Lovas hagyományörzőink megjelennek.

Terápiás lovagoltatás nagyon pozitív hatással van a társadalmunknak és gazdaságunknak egyaránt, hiszen a sérült társaink képességeit fejleszti, akár olyan szinten, hogy munkába tudjanak állni, és haszonhajtó lehessen.

Egy ló eltartása és megvásárlása elég nagy kiadás, akkor is ha csak hobbi lónak tartjuk, mégis az emberek ragaszkodnak hozzá mert fizikailag és mentálisan is hozzá tesz az ember életéhez.

A különböző lovardai létesítmények számos ember egzisztenciáját segíti elő, hasznot húzhatnak belőle a kistermelők, kézművesek, vidéki emberek számára munkalehetőség, nagyon jó a szállodáknak, éttermeknek, múzeumoknak is.

A nem használt mezőket, réteket, legelőket hasznosítani lehet a lóállományokkal.

Nem utolsó sorban pedig büszkeséggel tölt el, hogy olyan hungarikumaink amikért az őshonos lófajtáinknak lehetünk hálásak. (Vér, 2014)

2.8. Szakmai képzettség

Egy lovasturisztikai szolgáltatáshoz a legfontosabb munkaköröket betöltő személyek szakképesítése elengedhetetlen. A lovasturizmus kiszolgáló személyzetébe sokan vannak. Első a panzió tulajja és vezetője, következő a túravezető és a tereplovaglást vezető személy, ide tartoznak a lovaszok, az oktatók és edzők, lovasprogramokat bemutató személyek, konyhai személyzet, szálloda személyzete, tolmács, idegenvezető. A lovardai feladatokat csak az adott területhez értő személy vezetheti. (Vér, 2014)

2.9. Emberi kapcsolatok

Fontos tényező a turizmusban az emberi kapcsolatok és az illem. Mint tudjuk, minden ember más, nincs kettő ugyan olyan személyiség. A társadalmi elvárások, az illem, a nem, kor, felek kulturáltsága, kialakult szokások, és az illem befolyásolja az egymással való kapcsolatunkat. Alapvető elvárás, hogy két illető kapcsolata és egymáshoz való viszonyulása egy idegen intelligens személyben nem kelthet rossz és negatív érzéseket. Passzív lovasturizmusban a vendégek között általában kevesebb a konfrontálódás, kevesebbet tartózkodnak együtt, nincsenek kimerülve, illetve a figyelmüket is lekötik. Aktív lovasturistáknál már más a helyzet, hiszen sokkal embert próbálóbb körülmények vannak, főleg több napos vagy hetes túrákon, amikor már az együtt élés nehezebbé válik, fáradtak a lovasok, lovasok és a kiszolgálók tűrőképessége csökken. A lovastúra vezetőnek tudnia kell a különböző konfliktusokat kikerülni, kezelni, ezért is kell tekintélyesnek lennie. Ő vállal felelősséget a túrázókért, az értékekért, és a lovakért. Vendég és vezető között kialakul egy bizalmi kapcsolat, ennek oka az életveszély. (Vér, 2014)

2.10. Túra lovas és a túraló

Lovasturizmusban rengeteg szabály és követelmény létezik, ilyen az öltözet is. A passzív lovasturizmusban a látogatók a rendezvény jellegéhez és időjárásnak megfelelő viseletet vegyenek. Természetesen kerülendő az alul és túlöltözöttség is egyaránt. Aktív lovasturizmusban a lovasnak az adott feladathoz kell öltözni. Ha csak a lovardában lovagolunk akkor az adott időjáráshoz, ha terepre megyünk akkor készülünk fel a változás lehetőségére. Stabil ülést biztosítson a ruházat, legyen kényelmes és praktikus. A lábbeli lehetőleg csizma legyen, a sarka, nyelve, oldala ne tudjon a kengyelbe akadni, lábunk ne izzadjon benne, gyalogláshoz is alkalmas legyen, az is fontos, hogy ne ázzon át. Nadrágunk legyen szűk, kényelmes, illeszkedjen a lovashoz és a nyereghez, legyen rugalmas, csizma alá férjen be. Pólónk szellős legyen, napfény miatt viselhetünk hosszú ujjú inget, télen legyen hőtartó a ruházatunk. Hűvösebb időben dzseki használata ajánlott ami véd a szélről, csapadéktól, ne legyen susogós, mert a ló megijedhet. Lovon a kobak használata kötelező. Ajánlott lovas kesztyűt viselni, hogy a szár ne sértse fel az ujjakat. Lovastúrán a résztvevők pálcát tartanak a kezükben, sarkantyút nem használnak.

A megfelelő túraló az egész túrázásnak az egyik alappillére. Megbízható, nyugodt, jól képzett ló az ideális. A jól képzett, mind a három jármódban biztonságosan ülő lovasunk szeretne egy jó élménnyel gazdagodni, éppen ezért kerülendő a rúgós, harapós, bakolós ló, szorongó, félős,

víziszonyos ló. Az, hogy milyen fajta, és mekkora a ló az nem lényeges. Azonban ajánlott olyan lovat választani amely zömökebb, egyenletes járású és stabil. A fiatal és idősebb ló nem bír annyit, és a többi résztvevőnek hozzá kell igazodnia. Fontos szempont, hogy a lovak ismerjék egymást és legyenek összeszokva. Csődört nem célszerű túrázáshoz vinni, életveszélybe is sodorhatja a csapatot. Ajánlatos főként herélt lovakat választani, velük van a legkevesebb probléma általában, vagy esetleg sárláskor is nyugodt kancát. Meghatározó jelentőségű feltétel, hogy lovaink jó kondícióban legyenek, és túrára alkalmasak legyenek illetve a tartásmód is olyan legyen, hogy a túra pihenőpontjain nem feltétlenül van lehetőség hűvös, árnyékos helyen pihentetni lovainkat, emellett nagy valószínűséggel a friss zöldbe is bele fog harapni ezért csak legelőhöz hozzászokott ló indulhat terepre. Tréningezni kell őket, és nem baj ha kicsit túlsúlyban vannak, mert a hosszú túra és nyáron a nagy hő miatt súlyvesztésre számíthatunk. Napi 1-2 óra terep már jó kondíciót hoz, és amilyen ló hetente 5 alkalommal terepre megy az indulhat nagyobb, akár több hetes túrákra is.

Lovak felszerelése legyenek jó minőségűek, sérülés és kopás mentesek, fontos, hogy a ó számára kényelmes legyen és ne törje őket, feleljen meg a lovasoknak is és tegyen eleget a biztonsági követelményeknek. Válasszunk olyan zablát ami nem sérti a ló száját, általában csikózablát használnak. Kantár legyen csikókantár vagy orrszíz nélküli, gumis szárral. Kötőfék is legyen a lovon, hogy bármikor könnyedén kitudjuk kötni. Nyeregalátét ajánlatos, hogy ha nedvszívó anyagból készül, illetve fontos a zselés alátét a nyereg alá a ló kímélése érdekében. Tanácsos farmartingot használni, dombos részeknél biztosítja a nyeret, hogy ne csússzon el. Nyergünk legyen jó minőségű és legyenek rajta csatolási lehetőségek, hogy a kisebb táskáinkat feltudjuk csatolni. Ha táskát csatolunk a lóra azt mindig szimmetrikusan tegyük, egyenletesen elosztva. Vigyünk magunkkal itatóvödröt, vezetőszárat. (Vér, 2014)

2.11. Lovastúra szervezése, tervezése

Egy lovastúra megszervezése rengeteg előkészülettel jár. Minden apró részletre figyelni kell és végig kell járni mindent ahhoz, hogy a kirándulók a megfelelő kényelemben, biztonságban érezzék magukat. Első sorban nagyon fontos az, hogy a lovagolni kívánt területek tulajdonosaival, nemzeti parkok vezetőségével konzultáljunk a terveinkkel kapcsolatban. Célszerű a napi célokat kitűzni, napi szakaszokat kitűzni, illetve érdemes lemérni, érdemes azzal számolni, hogy 1 óra alatt átlagosan 10 kilométer távolságot tudunk menni. Fontosak a megállópontok kijelölése, ahol lehet egy kicsit pihenni, piknikezni. Továbbá a szálláshelyeket előre meg kell szervezni, megfelelő szállást kell biztosítanunk a vendégeknek is, illetve a lovaknak is. A tervezett túra útvonalán célszerű a nevezetességeket, látnivalókat összegyűjteni, és megnézni, hogy minél többet lássanak a túrázók. Fokozott figyelemmel kell lennünk a környezetünkkel és a természettel. Ajánlatos az év minden napján tisztában lenni a területekkel, hiszen egyes területek csak időszakosan látogathatók például

védett élőhelyek, különböző növénytársulások, vagy a madarak fészkelő és költőhelyei miatt. Az erdei utak, ösvények és áttekerek járhatósága függ az időszaktól és az időjárástól. Figyelembe kell venni azt is, hogy a Nemzeti parkok látogatása csak külön engedéllyel történhet, illetve nem egész évben csak bizonyos időszakokban látogatható, illetve nélkülözhetetlen a legelő állatok tartása, jelenléte egyes ősgyepek fennmaradása és jelenléte miatt. Fontos a lovak létszáma, és a túrák sokaságának az adott környezet terhelhetőségéhez való igazítása. Lényeges megemlítenem, hogy a túravezetőnek fel kell hívni a lovasok figyelmét a természet értékeire, és, hogy mennyire fontos az, hogy megőrizzük ezeket. A túra szervezése során elengedhetetlen pont a túra személyzetének az összeállítása. Kell egy személy aki a túrát vezeti, mellé fontos és ajánlott egy kísérő szakember, kellenek lovászok akik gondoskodnak a lovakról a szálláson, illetve a technikai személyzet ami a kísérő kocsiból, a pihenőhelyeken található személyzetből áll. Alapvető dolog, hogy a lovakat fel kell készíteni a lovas túrákra. Általában négy évesnél idősebb lovakat javasolt vinni, főként kancákat és herélteket, tanácsos már tapasztaltabb lovat választani, fontos szempont a lónak az idomítottsági állapota, illetve a kondíciója, tréningje.

Lovas túra értékesítésének és hirdetésének sokféle módja van. Érdemes idegenforgalmi vásárokon, kiállításokon részt venni. Esetleg különböző internetes hirdetéseket is lehet alkalmazni. Ajánlatos együttműködést kötni pár utazási irodában, vagy sajtóhirdetésekkkel is lehet akár értékesíteni. A jól bejáratott túrákat szájhagyomány útján is lehet reklámozni. Lovas túra meghirdetésére szükség van egy frappáns és vonzó fantázianévre, le kell írni a teljes programot amit alaposan megterveztünk, illetve ezzel be is mutatjuk a szervezett útvonalat, ismertetjük a kirándulni kívánt tájegységet, nevezetességeket, illetve prezentáljuk a tervezett útirányt napi szakaszokra bontva a piknik és szálláshelyek megjelölésével. Tájékoztatjuk az érdeklődőket a szállás típusáról, étkezésekről, ismertetjük a túra nehézségi fokáról, szükséges lovas tudásról. Szót ejtünk a túra során tervezett egyéb attrakciókról például lovasbemutató. Leírjuk a szolgáltatásokat, hogy a csomagokat miként szállítjuk, az éjszakák számát, szakképzett személyzetet, programokat amelyeket az ár tartalmaz. Feltüntetjük a túra árát illetve azokat a program lehetőségeket amiket az ár nem tartalmaz. Tájékoztatást aduk a jelentkezés feltételéről és módjáról, az időpontokról, a kötelező biztosításról, az utazási és lemondási feltételekről. Illetve fent kell tartanunk a programváltozás jogát. (Vér, 2014) Az érdeklődőknek és jelentkezni kívánt személyeknek egy jelentkezési lapot kell kitölteniük. Ezen a lapon szerepelnie kell a résztvevő nevének, címének, lovastudásának, nemének, testsúlyának, felelősség nyilatkozatnak, hogy van-e a részvételt befolyásoló egészségügyi akadályok, illetve szerepelnek rajta egyéb közlendők, például étkezési megkötések, vagy egyágyas szoba igény.

Lovas csapatok kizárólag vezetővel mehetnek terepen. A szolgáltató csak azt a személyt tűzheti ki vezetőnek, aki arra szakmailag is alkalmas. Ha csak a lótulajdonosok indulnak terepre mindenféle

szolgáltatás nélkül akkor is ajánlott egy vezetőt kinevezni közös megegyezésre, ez általában a legtapasztaltabb, legtekintélyesebb lovas mind közül. A szolgáltatás hirdetésekor a feltételeket közölni kell, például, hogy mennyi a minimum életkor, mennyi a maximum testsúly, előleg vagy foglaló összege, befizetés határideje, lovaglás tudásszintje. Eze kívül még pár adatot és információt meg kell adni, hogy valóban alkalmas-e a személy a túrára. Túra előtt történik egy próbaloavaglás, amiből kiderül, hogy ténylegesen ki milyen szinten lovagol, illetve ekkor alakulnak ki a ló- lovas párosok, próbaloavaglás során kiderül az is, hogy ki a kevésbé erős páros, a többi párosnak a kirándulás során hozzá kell alkalmazkodni. Ha ez sikeresen lezajlott akkor a túravezető elmondja a tudnivalókat, öltözetet, poggyászok leadását a kísérőkocsiba és azt, hogy a lóra mi és mennyi útikészlet kerülhet. A vezető ellenőrzi a lovakat, hogy miként szerelték fel őket, utána meneteligazítást tart, és lefekteti a szabályokat a balesetek elkerülése érdekében.

Hosszabb túrák esetén érdemes előzetesen megismerni az útvonalakat ahol a vendégeket is szeretnénk vinni, hiszen idegen útvonalon elég kockázatos vendégekkel menni, mert ha eltévednénk akkor feleslegesen emésztjük a lovak és lovasok energiáját illetve felborítja a programtervet. Kerülendő az autós térkép használata ilyenkor mert beton úton csak végső esetben lehet menni. A legajánlottabb térkép amit civil ember is vásárolhat, az az 1:50000-es katonai térkép mert ez lefedi az egész ország területét. Általában nem ajánlatos a jelzéseket követni lóval, hiszen azok mindig valami magas ponthoz, kilátóhoz vezetnek. Lovasként ha terepre megyünk akkor három féle tájékozódást használunk. Első típus az útvonalkövetés, mondjuk követjük az utat, a vasútvonalat, erdőszegély. Második az iránykövetés, mondjuk egy célt belövünk magunknak, az akadályokat kerüljük közben. A harmadik pedig az első kettőnek a kombinációja, a terep lehetőségeihez alkalmazkodva mindig az éppen könnyebb módszert válasszuk. Kerüljük a hegymászást lóval, hogy ne fárasztuk ki őket. Fontos, hogy tájolókat használjunk iránytű helyett mert pontos irányokat tudunk vele mérni. Szükségesnek tartok pár tanácsot megosztani eltévedés esetén. Hegyek között mindig a lefele menő utakat kövessük, érdemes odafigyelni a hangokra, jelzésekre, fényekre, a ló nagyon jó tájékozódási képességgel rendelkezik, ha hazafele megyünk akkor használjuk ezt ki.

Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a lovardába, lovak közelében, lovardai létesítményeknél számtalan veszélyforrás található. A károk, veszély és a balesetek vonatkozhatnak a szolgáltatóra, munkaerőre, vendégekre, lóállományra, lovak vagy lovasok felszerelésére, az épületekre, kívülálló személyekre és nekik a vagyontárgyaikra. A balesetet kiváltó ok terepen is rengeteg lehet, lehet a ló hibája, a lovasé, környezeti tényezők, az időjárás, idegen állatok, látásviszonyok. Lovas hibája sokszor, amikor lovon telefonál, öltözködik, dohányzik. Esetleg rosszul közelíti meg a lovat, nem tartja be a megfelelő követési távolságot. Rúgótávolság be nem tartása, fegyelmeztetlenség,

figyelmetlenség. Ló hibája amikor megbotlik, rúg, harap, elég kemény szájú ló elviszi a lovasát... Lovak felszereléséből is adódhatnak problémák, ha kopott a zabla, elszakad valamilyen szíj, nyereg elcsúszása, meglazulása. Környezeti tényezők is befolyással lehetnek, figyelniük kell az erdőben az ágakra, nehogy a lovas arcába csapjon, különböző fatörzsek által akadályokba ütközhetünk. Munkagépek hangjától is megijedhet a ló, vagy más idegen tárgytól. Idegen személyek akik a kutyájukat nem rakják pórázra, vagy hirtelen felbukkannak, hangoskodnak, hirtelen mozdulatokat tesznek, ezek a ló számára ijesztőek lehetnek. A szolgáltató is hibázhat, mondjuk próbaloaglaskor gyengébb képességű lovas, nehezebben lovagolható lovat kap, vagy a sorrendet rosszul állítják be, esetleg a fegyelmezetlenség eltérése. Számomra rendkívül fontos, hogy minden szabályt és utasítást betartsunk, hiszen a lovak körül nagyon meglehet sérülni, maradandó sérüléseket is szerezhethetünk, de meg is halhatunk. Egészségügyi problémák megelőzése érdekében érdemes a ruhánkat is a szélsőséges időjárás hatásai ellen megválasztani. Kobak viselete kötelező. Gombásodás elkerülése miatt választhatunk nedvszívó alsó ruházatot. Vérszívó rovarok ellen védekezzünk, csak ivásra alkalmas vizet fogyasszunk, lovon ne igyunk alkoholt, és ne dohányozzunk, testünket naponta vizsgáljuk át, sérüléseinket az elsősegélynyújtás szerint kezeljük. Természetesen állatainkra is ugyan olyan figyelemmel kell lennünk, hogy minden problémát elkerüljünk. Lovaink jó egészségi állapotban mehet túrara. Felszerelése ne okozzon a lónak törést, ne nyomja őt, ne terheljük nehéz lovassal őket, ne igyanak biztos forráson kívüli vízből, különböző rovarriasztó szerekkel fújhatjuk lovainkat, patáikat nézzük és vizsgáljuk sűrűn, nagy hőségben fokozottan figyeljünk a frissítésükre. Tartuk be a rúgótávolságot, nehogy egymásban kárt tegyenek. Jó minőségű takarmánnyal etessük őket. Lépésben, ügetésben, és vágásban is kíméljük őket amennyire lehet.

3. Saját vizsgálatok

3.1. Patkós minősítéssel rendelkező lovardák összehasonlítása

Dolgozatom következő fejezetében szeretném összehasonlítani 2014-es illetve a 2019-es Magyarországon lévő patkós minősítésekkel rendelkező lovardákat.

2014-es év patkós minősítések

patkós minősítés fokozata	1 patkó	2 patkó	3 patkó	4 patkó	5 patkó
---------------------------	---------	---------	---------	---------	---------

szolgáltatók száma	2	7	20	8	3
--------------------	---	---	----	---	---

Összesen a patkós minősítések száma 40 darab volt. A szolgáltatók 50%-a 3 patkós minősítést kapott. A jó hír az, hogy csak kettő létesítmény kapott 1 patkót, heten kaptak 2 patkós minősítést, nyolcan 4 patkót, és sajnos csak hárman kapták meg a maximumot, az 5 patkót, Bólyi Gógylovas Kft., Fekete Zoltán illetve a Lovasvilág Kft. (Lóska, Magyar Lovas Turisztikai Szövetség, 2014)

2019-es év patkós minősítések

patkós minősítés fokozata	1 patkó	2 patkó	3 patkó	4 patkó	5 patkó
szolgáltatók száma	11	29	135	36	13

5 évvel ezelőtti statisztika óta rengeteg patkós minősítéssel rendelkező létesítmény jött létre. 2019-ben összesen 224 lovarda kapott patkós minősítést, 11 szolgáltató csak 1 patkót, 29-en 2 patkót, 135-en 3 patkót, 6-an 4 patkót, és 13-an 5 patkós minősítést kaptak. Véleményem szerint jó úton halad a magyar lovas turizmus, szinte már az ország egész területén találunk patkós minősítésű lovardákat. Az adatokat a Magyar Lovas Turisztikai Szövetségtől gyűjtöttem. (Lóska, Magyar Lovas Turisztikai Szövetség, 2019)

3.2. Lovas turizmus megítélése Magyarországon

A megkérdezettek azt mondták, hogy a lovaglás túl drága sport, egészséges, sok lehetőség van a lovaglásra, örömmel megnéznének egy lovasbemutatót.

3.3. Ópusztaszeri Akhal Ménes

Dolgozatomban szeretnék ismertetni, és körül járni egy már meglévő szolgáltatást.

Az Ópusztaszeri Akhal Teke Ménes lovastúrákat szervez a puszták vidékén és a Tisza környékén. Túráikat valamilyen szinten az ősi hagyományaikra építik, éppen ezért használják a túrákon a „honfoglalás lovát”, az Akhal Tekét. A lovakra a mai modern lovaglás igényeihez szabva saját készítésű magyar stílusú nyergeket használnak. A résztvevők eredeti mongol és kazak jurtákban szállhatnak meg.

A részvétel feltétele a stabilitás, mind a három jármódban tudni kell biztosan ülni, különösen könnyített vágta és könnyített ülés.

A résztvevőknek csupán lovaglósizmát, kobakot, napfényvédőt és esőkabátot kell biztosítani maguknak. Jelenleg többféle lovastúrájuk van. Az Őszindító lovaglás az Ópusztaszeri Akhal Ménesnél, a négy napos túra alatt ősszel, a Tisza és a puszták környékén lovagolva kirándulás közben meglátogatják a pusztá kunhalmokat, az ártéri dzsungelt, és a gulyalegelők két

helyszínét. Naponta körülbelül 6 órát töltenek lovaglással. A lovastúra minimum négy fővel indul el, az ára 95.000Ft/ fő, az ár tartalmazza a szállást, napi háromszori étkezést, lovaglást. Második túra az úgynevezett „Szőke Tiszától a kék Dunáig” túra. Tisza árterétől kezdődően, a kiskunságon át, a solti szikes pusztáin áthaladva egészen a Dunáig tart a túra. Elég hosszú túra, szóval amellett, hogy a lovasnak stabil az ülése nem árt a jó fizikai kondíció. Ajánlott a túra előtt fél évvel elkezdni a heti szintű felkészülést. Naponta 25-30 kilométereket tesznek meg. Minimális létszám 5 fő. 8 napos túra, melynek ára 310.000Ft/ fő, az ár tartalmazza az étkezéseket, a szállást, a transzfert a túra elején, és végén, lovaglást.

Az Attila Túrán útba ejtik az ópusztaszeri Feszty körképet egy lovasbemutató megtekintésével. Lehetőség van termálfürdőzésre, szürkegulya látogatásra. A résztvevők lóháton ellátogathatnak a turul emlékműhöz is. Az Attila Túra csillagtúraként működik, mindig vissza tér a csapat a Jurtaszállásra, ahonnan indultak. Hat napos túra, minimális létszám 4 fő, naponta körülbelül 5 óra zajlik lovaglással. Résztvételi díja 210.000Ft/ fő, az ár tartalmazza az étkezést, lovaglást, szállást.

A lovardában lehetőség van az egyénileg szervezett túrákra is. Minimális létszám 4 fő, a megfelelő lovas tudás szükséges hozzá, mind a három jármódban stabil ülés.

A létesítménynek van egy különleges szolgáltatása is. Ősszel és tavasszal hajták Ópusztaszeren a magyar szürke marhákat téli vagy a nyári etetőhelyükre. Lehetőséget kínálnak a megfelelő lovastudással rendelkező érdeklődőknek, hogy részt tudjanak venni a hajtásban. Résztvételi díja 22.000Ft/ fő, a program körülbelül 5-6 óra. Ezzel kicsit bele lehet látni a régmúlt időkbe, amikor az állattartó őseink lóról hajtották az állatokat.

Úgy gondolom, hogy a vendégek számára nagyon vonzóvá teszi a helyet az a tény, hogy a lovaglás élményén túl egy történelmi időutazáson vehetnek részt. Ez egy jó példa lehet más szolgáltatók számára. (Cseppentő , 2023)

4. Következtetések, javaslatok

4.1. Személyes célkitűzések

A lovasturizmus témaköre nagyon közel áll hozzám. Célul tűztem ki, hogy a közeljövőben Esztergomban és Hollókőben a már kialakított családi lovas tanyáinkat csatlakoztassam a Magyar Lovas Turisztikai Szövetség által létrehozott útvonalakhoz. Mind két település nagyon népszerű turista hely, viszont én egy olyan oldalát szeretném megmutatni az érdeklődőknek, ami nem közismert. A helyet azzal szeretném különlegessé tenni, hogy saját,

önfenttartó gazdaságból származó házi ételekkel, italokkal egészíteném ki a kirándulás élményét. Azok számára szeretnék szállás lehetőséget biztosítani, akik saját lovaikkal szeretnének utazni, kirándulni. A szállás megfelelő minőségét, esztétikai megjelenését nagyon fontosnak tartom, ami egy fárasztó nap után kényelmesen lehet pihenni, felüldülni. A teljes körű élményen túl nagyon fontosnak tartom a biztonság előtérbe helyezését, mind a vendégek, mind a lovak számára.

4.2. Következtetések

Kislánykorom óta az életem része a lovaglás. Tapasztalatom szerint egyre többen érdeklődnek a lovak iránt, érdemes keresni a lehetőségét, hogy hogyan lehet elérhetőbbé tenni szélesebb rétegek számára. Véleményem szerint a lovasturizmus egy olyan ágazat ami még bőven elbír további szereplőket. A lehetőségek széleskörűek, a Kormány is kiemelten foglalkozik a lovassportok és lovaskultúra támogatásával.

5. Összefoglalás

Szakedolgozatom témája nagyon közel áll hozzám, hiszen a közeljövőben szeretnék ezzel foglalkozni.

A világ történetében a turizmus az ókortól kezdődően jelen van. Kezdetben üzleti és vallási célzatú utazások voltak, később kezdetét vette az aktív kereskedelem.

Megjelentek az olimpiai játékok és ez tömegeket vonzott magával.

Fontos megemlíteni, hogy a Római Birodalom nagy hatással volt a turizmus fejlődésére az úthálózatok megépítésével, illetve megkezdődtek a külföldi utazások is.

Középkori feudális társadalomban nem volt jellemző az utazás, azonban a zarándok utak ott is elterjedtek.

Újkorban megjelent a lovas szekér, azonban ez nem volt a legjobb, Komárom megyei Kocs településen megalkották a lovas kocsit, ami sokkal kényelmesebb és gyorsabb volt. A városiasodással egyre nagyobb igény lett a turizmusra, ezért elkezdtek körutazásokat szervezni. Később feltalálták a gőzgépet, gőzhajót és gőzmozdonyt. Létre hozták az első vasútvonalat, illetve Thomas Cook teremtette meg a tömegturizmus alapjait amikor megszervezett egy csoportos

utazást. Turizmus fejlődött, egyre több szolgáltató jött létre, szállodák épültek. Elterjedt a külföldre való utazás, így bevezették az útlevelet.

A modern turizmus létrejötte köszönhető a politikai, jogi változásoknak, fejlődött a marketing, meg a közlekedés.

A lovas turizmus rendszere társadalmi, természeti, kulturális, gazdasági, politikai, technológiai témákat feszeget. Lovas turizmus egyik célja hogy a mindennapokból ki lehessen szabadulni, aktív pihenéssel kikapcsolni és relaxálni. Turizmusnak számos kedvező és kedvezőtlen hatása van gazdaságilag.

Hazánkban a lovasturizmus a magyarság történelméhez nyúlik vissza. Huszáraink a legkiválóbb, és legveszélyesebb lovasság volt véleményem szerint. Még a mai modern korban is emlegetjük őket, és bemutatókat rendezünk a tiszteletükre és azért, hogy a fiatalabb generációnak tovább tudjuk adni ezeket az ősi hagyományokat.

Szakedolgozatommal tovább haladva megemlítettem a Magyar Lovas Turisztikai Szövetség célját, illetve a minősítési rendszereit, amik egyre szigorúbbak.

Magyarország földrajzi adottságai kiválóak tereplovaglásra, szinte bármelyik vidéken találunk alkalmas helyeket a kirándulásra. Gyönyörű tájaink vannak, azonban egyre szűkül a lehetőség, a földek magánkézbe kerülésével egyre több lezárt terület található.

Magyarország gazdaságára szintén pozitív hatással van a lovasturizmus, rengeteg kis vállalkozót lehet segíteni, a terápiás lovagoltatással emberek fejlődnek munkaképes pozícióra.

Ebben az ágazatban nagyon fontosnak találom azt, hogy a biztonságot helyezzük előtérbe. Elengedhetetlen a szakmai képesítés, a megfelelően képzett lovak, és a fegyelmezett turisták. Egy lovas túra szervezése komoly felelősséggel jár, a balesetek és problémák elkerülése érdekében nagyon részletesen, mindent körül járva kell megszervezni egy ilyen túrát.

Dolgozatom második részében összehasonlítottam a 2014-es és 2019-es Patkós minősítésű lovardákat. 5 év alatt rengeteg új létesítmény jött létre, a leggyakoribb minősítés az a 3 patkó volt, azaz, minimum 17 pontszámot értek el, legalább 8 alkalmas lóval rendelkeznek, minimum kettő lovas szolgáltatást tudnak nyújtani.

Ismertettem egy létesítményt, az Ópusztaszeri Akhal Ménest, ami a honfoglaló lovainkkal foglalkoznak, kiváló és érdekes lovas túrákat szerveznek. Számomra nagyon hívogató az a tény, hogy a lovaglás élménye mellett egy történelmi utazásban vehetek részt.

Következő fejezetben pár személyes gondolattal kezdtem, hiszen nem titkolt vágyam, hogy a már Hollókőben és Esztergomban épülő létesítményeimmel csatlakozzak a Magyar Lovas Turisztikai Szövetség által kialakult útvonalakhoz.

A lovas turizmus nagyon sok emberhez elér, sok aktív és annál több passzív résztvevője van.

Véleményem szerint a lovas kultúra mindenkit érint valamilyen szinten, bárhog is nézzük, a magyar az egy lovas nemzet, én büszke vagyok őseinkre, örökségeinkre, tájainkra, lovainkra.

Köszönetnyilvánítás

Szeretném hálámat kifejezni a konzulensemnek, Dr. Bartos Ádámnak a sok munkát és segítséget, köszönöm Bányai Adélnak a rengeteg lovas edzést, és fogathajtást!

Köszönetet mondok a Georgikon Campusnak, hogy Keszthelyen tanulhattam, és a barátaimnak akik hozzá tettek az életemhez, és rengeteg felejthetetlen élménnyel gazdagítottak!

Hálás vagyok a családomnak, hogy mindig támogattak, és végig kísérték tanulmányaimban!

Szakirodalom jegyzéke

- Cseppentő , A. (2023). *Ópusztaszeri Akhal Teke Ménes*. Forrás: Ópusztaszeri Akhal Teke Ménes: <https://www.opusztaszerimenes.hu/>
- Kovács, M. (2007. október). *Lovas Turizmus Fejlesztési Stratégia és Intézkedési Terv*. Forrás: Lovas Turizmus Fejlesztési Stratégia és Intézkedési Terv: https://www.lovasok.hu/upload/Lovast_termekf_strategia.pdf
- Lóska, J. (2014). *Magyar Lovas Turisztikai Szövetség*. Forrás: Magyar Lovas Turisztikai Szövetség: <https://mltsz.hu/patkos-minosites/>
- Lóska, J. (2019. május 23). *Magyar Lovas Turisztikai Szövetség*. Forrás: Magyar Lovas Turisztikai Szövetség: <https://mltsz.hu/patkos-minosites/>

Lóska, J. (2023). *Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség*. Forrás: Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség: <https://mltsz.hu/patkos-minosites/>
Vér, I. (2014). *Lovasturizmus és lovastáborok*. Budapest: LAPU Lap- és Könyvkiadó.

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: VÉGH JUDITKA
A Hallgató Neptun kódja: 009C9P
A dolgozat címe: A HAZAI LAJOS TÖRZSMŰVÉSZ
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: TAKARMÁNYOZÁSTANI ÉS TAKARMÁNYOZÁS ÉLETTANI

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottnak tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023 év 04 hó 26 nap

Végh Juditka
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Végh Julianna (hallgató Neptun azonosítója: QS9C9P) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Keszthely, 2023. április 26.

Dr. Bartos Ádám
Belső konzulens